

Кола практа рухаецца, ахоплівае ўсё большую тэрыторыю Брэсцкай вобласці і паступова выходзіць за межы краіны. Сярод новых удзельнікаў – фальклорныя калектывы з Польшчы, Расіі, Літвы, Латвіі.

ВОПЫТ ЗАХАВАННЯ СПЕЎНЫХ ТРАДЫЦЫЙ У МАГІЛЁўСКАЙ ВОБЛАСЦІ

Глуздаў А. М.,

*начальнік аддзела традыцыйнага мастацтва і культурна-дасугавай дзейнасці
ўстанова культуры «Магілёўскі абласны метадычны цэнтр
народнай творчасці і культурна-асветнай работы»*

Спеўныя традыцыі займаюць дамініруючыя пазіцыі ў фальклорнай спадчыне. Асобнае месца належыць народнай песні ў рытуальна-абрадавых дзеяннях каляндарна-земляробчага і сямейна-бытавога цыклаў, дзе яна часцей выконвала функцыю магічную, замоўна-заклінальную. Яна заўсёды суправаджала жыццё чалавека ў горы і радасці, спявалася ад сэрца.

У агульнай рэгіянальнай сістэме беларускага фальклору Магілёўшчына займае даволі значнае месца. Як носьбіт асобных якасцей народнай культуры Падняпроўя, яна мае на сённяшні дзень даволі разнастайную жанравую палітру амаль ва ўсіх напрамках народнага мастацтва. Гэта помнікі музычнага фальклору, вусна-паэтычнай народнай творчасці, тэхналогіі і вырабы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Адметнае месца тут належыць музычнаму фальклору, увасобленаму ў народнай песні.

Узоры раннетрадыцыйнага, познетрадыцыйнага і сучаснага фальклорнага пластоў яшчэ існуюць на ўсёй тэрыторыі Магілёўшчыны, але, на жаль, ужо маюць меншую дынаміку распаўсюджвання.

Раннетрадыцыйны пласт прадстаўлены песнямі веснавога, восеньскага, летняга і зімовага цыклаў каляндарна-земляробчай песеннай культуры, сямейна-абрадавымі песнямі (вяселле, «хрэсьбіны») і шматлікімі ўзорамі пазаабрадавай культуры.

Для фальклорнай творчасці Падняпроўскага рэгіёна характэрны карагодныя гульні, песні, танцы, якія сінтэзаваны ў сюжэтна-драматычных дзеяннях, прымеркаваных да разнастайных каляндарных і сямейных свят: Юр'е, Сёмуха, Купале, Спас, вяселле, радзіны. У гэтай сувязі найбольш характэрнымі для рэгіёна Падняпроўя лічацца песні веснавога цыкла (маслянкі, вяснянкі, «гуканні», вясновыя карагоды, Сёмуха, Тройца, Юрый).

Прыклады такіх песен мы знаходзім у вёсках Бабруйскага, Касцюковіцкага, Хоцімскага, Клімавіцкага, Клічаўскага, Чавускага, Чэрыкаўскага, Асіповіцкага, Бялыніцкага і Глускага раёнаў.

Напевы песен адпавядаюць апісанням у існуючых выданнях, але многія з іх выдаюць мелодыка-інтанацыйныя і тэкставыя варыянты, што датычыць эвалюцыйных і творчых працэсаў у існаванні музычнага фальклору. Ёсць сярод песен купальскія, жніўныя, калядныя, якія адпавядаюць агульнабеларускім або агульнаславянскім традыцыям і сведчаць аб іх каранях.

На Магілёўшчыне існуюць старадаўнія традыцыі сямейна-бытавых абрадаў. Вяселле і хрэсьбіны – гэта тыя абрадавыя дзеянні, якія выяўляюць трывалую тэндэнцыю да захавання і ўзнаўлення. Жанравы склад вясельных песен вельмі разнастайны – ад велічальных да жартоўных.

Значная роля ў фальклорным мастацтве Магілёўскай вобласці адводзіцца карагодам. Карагоды – адзін з характэрных жанраў культуры Падняпроўя. У экспедыцыйных пошуках зафіксаваны абрадавыя і пазаабрадавыя танцы і тэатры, карагоды.

Вельмі разнастайна прадстаўлены на Магілёўшчыне пазаабрадавыя песні. Гэта балады, каляндарныя песні працоўнага кола, сацыяльна-бытавыя, лірычныя. Усё гэта дае стракатую і багатую карціну фальклорных узораў Магілёўшчыны і з'яўляецца прыкладам глыбокіх і разнастайных традыцый, іх пераемнасці і эвалюцыі.

Цікавае да глыбінных традыцый народнай культуры, якая не згасе і ў гарадах, – гэта знак яе запатрабаванасці на ўзроўні нацыі ў цэлым. У гэтым сэнсе фальклорна-этнаграфічныя звесткі, пададзеныя ў навуковых крыніцах, матэрыялах, асобных зборніках, аўдыятэках, тэматычных выданнях з'яўляюцца каштоўным навуковым сведчаннем такой характэрнай рысы беларускага менталітэту, як заглыбленасць у каранёвыя формы сваёй культуры, уяўляюць сабой крыніцу ведаў для ўсіх, хто хоча пазнаць гісторыю і мастацтва беларускага народа.

Адным з фундаментальных даследаванняў Магілёўскага Падняпроўя з'яўляецца першы том 3 серыі «Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. Магілёўскае Падняпроўе». У аснову выдання пакладзены матэрыялы трохгадовага (1993–1995) шматаспектнага экспедыцыйнага абследавання тэрыторыі рэгіёна ў рамках Праграмы падтрымкі традыцыйнай культуры (1994–1996), якія дэманструюць вялікую збіральніцкую работу даследчыкаў.

Аўдыятэкас традыцыйнай музычнай культуры Беларусі – гэта серыя навуковых аптаваных кампакт-дыскаў, ініцыяваная супрацоўнікамі кабінета традыцыйных музычных культур Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі:

выпуск 8 серыі – «Этнамузычныя традыцыі ўсходнебеларускага рэгіёна: Чавушчына» – распрацаваны па выніках экспедыцыйнага даследавання народнай песеннай культуры Чавускага раёна Магілёўскай вобласці, праведзенага Т. Бярковіч, Т. Канстанцінавай і В. Прыбыловай у 2016 г.;

выпуск 9 серыі – «Народны спявак-карыфей са Шклоўшчыны Віктар Петакоў» працягвае тэматычную лінію, прысвечаную «партрэтам» выдатных носьбітаў народных музычных традыцый Беларусі, 2017 г.

«Песні в. Цяхцін (Бялыніцкі р-н)» – электроннае выданне, створанае РМГА «Студэнцкае этнаграфічнае таварыства». Падрыхтоўка аўдыятрэкаў – Марыя Варахоб, тэксты песень – Марыя Варахоб, Аляксеі Крукоўскі, вокладка – Яўген Барышнікаў, 2019 г.

Аўдыывыданне «Песні традыцыйнага вясельнага абраду в. Клін Хоцімскага раёна Магілёўскай вобласці» – інвентар НКС «Жывая спадчына Беларусі».

Агульная аўдыятэка на базе Магілёўскага метадычнага цэнтра, зборнікі «Песні Магілёўшчыны», «Песні Глушчыны», «Беларуская вечарына» (падрыхтаваныя цэнтрам сумесна з аўтарам, выкладчыкам тэарэтычных дысцыплін Магілёўскага дзяржаўнага музычнага каледжу імя М. А. Рымскага-Корсакава Зыкавай Л. В.), зборнікі матэрыялаў па выніках абласных творчых праектаў фестывалю фальклорнага мастацтва «Скарбніца Падняпроўя», «Фестываль народных талентаў Магілёўшчыны», Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі «Песенное и танцевальное фольклорное наследие: от традиций до современности», «Песні з сялянскіх хат» (Краснаполле, РЦК, Марчанка В. А., 2015) яскрава сведчаць аб перспектывах захавання і адраджэння спеўных традыцый Магілёўскай вобласці.

Значную работу па захаванню песеннай спадчыны выконваюць калектывы Магілёўскай вобласці.

«Спеўную традыцыю выканання хрэсьбінных і вясельных песень в. Паршына Горацкага раёна» захоўвае народны фальклорны ансамбль «Паршынскія зоры», які працуе на базе Паршынскага цэнтра культуры ДУК «ЦКС Горацкага раёна» з 1986 г. і ў сакавіку наступнага года адзначыць 35 год сваёй творчай дзейнасці. Сёння ў яго склад уваходзіць 10 чалавек: 9 жанчын (45–70 гадоў) і 1 мужчына (45 гадоў). З 2006 г. ансамблем кіруе Уладыка Любава Васільеўна. Калектыв з'яўляецца пераемнікам песенных традыцый сваіх папярэднікаў, носьбітаў традыцыйнага абрадавага і песеннага фальклору сваёй мясцовасці. У ранейшым саставе калектыву «Паршынскія зоры» праіснаваў 30 год.

Улічваючы сталы ўзрост былых удзельніц, было зразумела, што перад кіраўніком стаяла надзённая задача – як мага больш зафіксаваць, запісаць, пераняць у чыстым выглядзе каштоўны матэрыял, які знаходзіўся на мяжы знікнення. На працягу многіх гадоў вялася карпатлівая работа па захаванню рэпертуару. Кожная песня запісвалася на папяровым і лічбавым носьбітах, апрацоўвалася па тэматыцы і кірунках, што паспрыяла стварэнню багацейшага архіва.

Правадзненне сумесных з удзельніцамі ансамбля народных песень «Суседкі» і дзіцячага фальклорнага ансамбля «Зорачкі» рэпетыцый і мерапрыемстваў дало магчымасць пераняць ад носьбітаў фальклор у аўтэнтычным выглядзе. На працягу многіх гадоў жанчыны-паслядоўнікі дасканала вывучалі аўтэнтычны фальклорны рэпертуар сваіх знакамітых зямлячак, пераймалі манеру выканання, своеасаблівасці меладычнага строю і каларыту, мясцовага моўнага дыялекту, таму не спынялася работа ансамбля нават на кароткі тэрмін.

2017 год народны фальклорны ансамбль «Паршынскія зоры» сустрэў у поўнаасцю адноўленым саставе. На змену старэйшым удзельніцам прыйшлі маладыя, актыўныя, таксама ўлюблёныя ў сваю спадчыну і беларускую народную песню людзі. Новыя ўдзельнікі прынеслі ў калектыў новы подых, новае жыццё. Улічваючы творчыя здольнасці новага складу калектыву, з'явілася магчымасць значна пашырыць яго рэпертуар, у аснове якога перш за ўсё мясцовыя песенны фальклор, а таксама творчыя і выканаўчыя рэсурсы.

Галоўная задача, якая стаіць па-ранейшаму перад калектывам-пераемнікам, – дасканальнае вывучэнне, захаванне і папулярызацыя багатай творчай спадчыны свайго рэгіёна. Дзякуючы гэтаму, цяперашні склад ансамбля «Паршынскія зоры» мае адметныя праграмы, адна з якіх складаецца з аўтэнтычных фальклорных песень сваёй мясцовасці – «Песні роднай зямлі», а таксама праграмы народных песень «Калі душа спявае», «Паршынская вяселуха», «Гучыць песня – жыве вёска» і інш.

У выступленнях ансамбль часцей за ўсё выкарыстоўвае тэатралізацыю пры выкананні беларускіх народных песень, народны гумар, сабраны і запісаны ад землякоў.

Кожны раз на сцэнічных пляцоўках рознага ўзроўню калектыў пачынае свае выступленні з песень, якія дасталіся ў спадчыну ад Горацкіх знакамітых землякоў.

Пры ўзнікненні цяжкасцей і пытанняў пры вывучэнні мясцовага аўтэнтычнага фальклорнага матэрыялу ансамбль звяртаецца (пакуль існуе такая магчымасць), да сваіх былых удзельніц-носьбітаў, якія з задавальненнем праводзяць майстар-класы.

Іх засталася толькі тры чалавекі, але да сённяшняга часу яны – нашы галоўныя настаўнікі і крытыкі. Заняткі і рэпетыцыі калектыву праходзяць рэгулярна, таму ў кожным новым выступленні можна прасачыць наяўнасць росту прафесіяналізму, навізну і разнастайнасць рэпертуару, павышэнне ўзроўню артыстызму ўдзельнікаў. Праграмныя выступленні сталі жывымі і цікавымі.

Дзякуючы амаладжэнню ўдзельнікаў калектыву «Паршынскія зоры» ў ім цесна пераплятаюцца даўніна і сучаснасць. У ансамблі пастаянна вядзецца работа над ўдасканаленнем вакальных магчымасцей удзельнікаў, калектыў знаходзіцца ў творчым пошуку розных інавацыйных форм дзейнасці. У апошні час пры выкананні фальклорных жартоўных песень і карагодаў ансамбль пачаў выкарыстоўваць шумавыя народныя інструменты (бубен, трашчоткі, стукалкі, гаршкі і інш.) Дзякуючы новым падходам адбываецца далучэнне моладзі і школьнікаў да багацейшай і бяспэчнай спадчыны свайго народа. Калектыў працуе ў цеснай сувязі з Паршынскай ДУА «Вучэбна-выхаваўчы комплекс дзіцячы сад – сярэдняй школа Горацкага раёна», на базе якой працуе дзіцячы фальклорны калектыў «Зорачкі».

Удзельнікі дзіцячага калектыву вывучаюць рэпертуар калектыву «Паршынскія зоры», разам з дарослымі ўдзельнічаюць у правядзенні сумесных свят і абрадаў. Адноўлены калектыў «Паршынскія зоры» даўно і цесна супрацоўнічае з творчымі

калектывамі ДУК «Цэнтралізаваная клубная сістэма Горацкага раёна», народным фальклорным ансамблем «Таямніцы», ажыццяўляе супрацоўніцтва з кафедрамі беларускай і рускай мовы, міжнародных сувязей і давузаўскай падрыхтоўкі БДСГА. На базе аграсядзібы «Радавое гняздо», якая размяшчаецца на ўскраіне г. Горкі, арганізуецца сямейная ўрачыстасць «Беларускае вяселле» на аснове матэрыялаў мясцовых фальклорных традыцый.

Сумесныя мерапрыемствы са школьнікамі і студэнтамі, у тым ліку з замежнымі, праводзяцца з мэтай зберажэння і папулярызавання нацыянальнай культуры свайго рэгіёна, знаёмства моладзі і падрастаючага пакалення з лепшымі традыцыямі беларускай нацыянальнай культуры, а таксама замежных краін.

Традыцыйныя святы сяброўста і нацыянальных культур «Вянок творчасці і дружбы», сумесныя тэатралізаваныя святы, абрады, гульні і праграмы з удзелам школьнікаў і замежных студэнтаў («Беларускія калядкі», «Гуканне вясны, «Беларускія вячоркі», «Мясцовыя пасядзелкі») выклікаюць усё большую цікавасць дзяцей і моладзі, што дае ўпэўненасць у тым, што песенны і вусны абрадавы фальклор будзе захоўвацца яшчэ не адным пакаленнем, і дзякуючы творчай сувязі з замежнымі студэнтамі БДСГА пра іх будучы ведаць далёка за межамі нашай краіны.

За апошнія 3 гады калектыў стаў удзельнікам народных свят і абрадаў, тэлевізійных праграм і праектаў нацыянальнага тэлебачання. Неаднаразова з поспехам выступаў на сцэнічных пляцоўках самага высокага ўзроўню.

Народны аўтэнтчны фальклорны ансамбль «Паршынскія зоры» да сённяшняга дня быў і застаецца гонарам Горацкага краю.

Калектыў – пастаянны ўдзельнік раённых свят, шматлікіх тэматычных мерапрыемстваў, прысвечаных святочным датам каляндара, дзяржаўным святам Рэспублікі Беларусь. На працягу многіх год аўтэнтчны фальклорны ансамбль «Паршынскія зоры» ажыццяўляе выязную канцэртную дзейнасць ва ўстановы культуры раёна, яго добра ведаюць як у горадзе, так і ў аддаленых і маланаселеных вёсках Горацкага раёна. Стала традыцыяй у канцы творчага сезону праводзіць навагодні справаздачны канцэрт калектыву аг. Паршына.

У праграмах такіх канцэртаў удала спалучаюцца песні старога і новага рэпертуару, народныя традыцыйныя абрадавыя дзеянні, тэатралізацыя і народны гумар, што робіць выступленні калектыву больш яркімі, запамінальнымі і цікавымі. Калектыў пастаянна вядзе работу па эстэтычнаму выхаванню гледачоў, далучае яго да сваёй спадчыны, папулярлізуе традыцыйную беларускую нацыянальную культуру, якая яднае вясковую супольнасць, садзейнічае пераемнасці традыцый ад старэйшага пакалення да малодшага, а таксама захоўвае лакальную спеўную, абрадавую, харэаграфічную спадчыну. Канцэртныя выступленні калектыву адрозніваюцца сваёй даступнасцю, аб'яднаннем розных узроставых груп насельніцтва – ад дзяцей і моладзі да людзей сталага ўзросту.

Высокую ацэнку і добрыя водгукі аб мастацкім узроўні выканаўчага майстэрства калектыву па захаванню своеасаблівай галасавога строю і рэгіянальнай манеры выканання аўтэнтчных фальклорных песень далі галоўныя спецыялісты і госці рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня-2018». На пасяджэнні круглага стала ў рамках фестывалю (пры абмеркаванні і падвядзенні вынікаў фестывалю) быў зроблены акцэнт на фальклорную праграму народнага аўтэнтчнага фальклорнага ансамбля «Паршынскія зоры», удалую пераемнасць, захаванне і папулярызаванне своеасаблівай традыцыйнай песеннай культуры. Песні, якія нарадзіліся на Паршынскай зямлі некалькі стагоддзяў назад, яшчэ доўга будуць гучаць і праслаўляць Горацкі край сваёй адметнасцю і прыгажосцю.

Элемент нематэрыяльнай культурнай спадчыны «Мясцовы стыль песеннай, танцавальнай і народна апавядальнай лакальнай традыцыі міжрэчча Сожа і Проні в. Галавенчыцы Чавускага раёна» прадстаўляе і захоўвае аўтэнтчны фальклорны ансамбль «Незабудкі» культурна-спартыўнага цэнтра аг. Вусце ДУК «Цэнтралізаваная клубная сістэма Чавускага раёна», мастацкі кіраўнік Кавалева Людміла Канстанцінаўна. Ансамбль «Незабудкі» існуе з 1957 г.

Асабліваці традыцыі в. Галавенчыцы вылучаюцца шырынёй захавання разнастайных твораў, як народнай прозы, так і музычнай, і харэаграфічнай мясцовай традыцыі. Спадчына гэтая ва ўвасабленні творчага калектыву выразна адлюстроўвае мастацкія асабліваці традыцыйнай культуры Галавенчыцаў і іх наваколля. Удзельніцы аўтэнтчнага гурта – яшчэ і выдатныя носьбіты мясцовых звычаяў, абрадаў, наогул светаразумеання. Рэпертуар калектыву мае разнастайныя абрадавыя і пазаабрадавыя песні, традыцыйныя танцы, гульні, традыцыйныя веды абрадаў, звычаяў, казак, легенд, паданняў, быцічак, прымет і павер'яў. Удзельнікам калектыву ўдалося захаваць мясцовы стыль, сваеасаблівую манеру выканання, традыцыйны ўнікальны рэпертуар каляндарна-абрадавых і сямейна-абрадавых песен. Таксама яны ведаюць пахавальныя і памінальныя абрады, замовы, богамаленныя спевы, якія спяваюць на Міколу, Міхайла, Варвару, Нараджэнне Хрыстова і інш.

Акрамя таго, яны валодаюць тэхнікай ткацтва, вышыўкі працягам і крыжам, вязання, вырабаў карункаў, выцінанак, саламяных павукоў і г.д. У побыце маюць шмат вышываных рэчаў: абрусы, рушнікі, падкоўдранікі, прасціны, якімі карыстаюцца і зараз.

Ведаюць мясцовую традыцыйную кухню, старадаўні рэцэпт выпечкі хлеба, рэцэпт прыгатавання квасу і піва.

У 2015 г. у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі ансамбль прыняў удзел у этнаграфічным канцэрце «Песенныя стылі ўсходняй Беларусі», прысвечаным XXIV Міжнародным чытаннем памяці Л. С. Мухарынскай у рамках Міжнароднага фестывалю этнакультур, дзе былі прадэманстраваны матэрыялы, запісаныя ў час фальклорна-этнаграфічнай экспедыцыі па збору песенна-музычнага матэрыялу ў 2014 г.

У складзе экспедыцыі былі навуковыя супрацоўнікі аддзела музычнага мастацтва і этнамузыкалогіі ДНУ «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры» Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі – Канстанцінава Таццяна Леанідаўна і Прыбылова Васіліна Міхайлаўна, загадчык кабінета традыцыйных музычных культур УА «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі» Бярковіч Таццяна Леанідаўна і метадыст па традыцыйнай культуры раённага цэнтра культуры і волнага часу ДУК «Цэнтралізаваная клубная сістэма Чавускага раёна» Далецкая Алеся Віктараўна.

У час работы ўдзельнікамі экспедыцыі зроблены запісы на відэа і аўдыяапаратуру твораў традыцыйнага мастацтва. Сярод іх – абрадавыя песні вясельнага і пахавальнага абрадаў, калядныя, вясновыя і восеньскія, траецкія, купальскія і жніўскія абрадавыя песні, бяседныя, хрэсьбінныя, а таксама шмат пазаабрадавых песен. Не абыйшлося і без цікавых расказаў, як у старыну святкавалі вясялле ці хрэсьбіны.

У в. Галавенчыцы акрамя разнастайнага песеннага матэрыялу запісаны традыцыйныя мясцовыя гульні, танцы, карагоды, казкі, легенды і паданні ад народнага фальклорнага гурту «Незабудкі». Увесь матэрыял апрацаваны і адпраўлены ў фонархію этнамузыкі пры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

З пачатку 2016 г. гурт «Незабудкі» наведваюць настаўнікі і вучні з фальклорна-этнаграфічнай экспедыцыі па збору вуснай народнай творчасці з дзяржаўнай установы адукацыі «Сярэдняя школа №1 г. Чавусы» і «Вусцяцкі вучэбна-педагагічны комплекс дзіцячы сад-базавая школа». У жніўні 2016 г. калектыў з'яўляецца ўдзельнікам Міжнароднага фестывалю міфалогіі «У госці да Лепельскага Цмока» г. Лепель Віцебскай вобласці. У верасні 2016 г. да гурта завітала фальклорна-этнаграфічная экспедыцыя сумесна з кіраўніком этна-гурта «Vuraj» Сяржук Доўгушавым (г. Мінск). У мэтах прапаганды і папулярызаванні творчасці народнага гурта вынікі экспедыцыі ўнесены ў рэпертуар этна-гурта «Vuraj».

Гурт таксама прымаў удзел у абласным творчым праекце «Фестываль народных талентаў Магілёўшчыны».

Па выніках экспедыцый года запісаны аўдыядыск «Этнамузычныя традыцыі ўсходнебеларускага рэгіёна: Чавушчына». Аб творчасці ансамбля Рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам «Беларускі відэацэнтр» зняты відэафільм «Жорсткі раманс». Самы першы фільм быў зняты ў 1995 г. студыяй «Беларусьфільм» з удзелам фальклорнага гурта «У святыя вечары на Каляды» (сцэнарыст М. А. Козенка, навуковы кансультант Т. Б. Варфаламеева). Аб творчасці ансамбля публікуюцца артыкулы ў розных СМІ, з іх у апошнія гады – у раённай газеце «Іскра», рэспубліканскай газеце «Звязда». Таксама інтэрнэт-публікацыі на партале Mogilevnews.by (Інфармацыйнае агенцтва «Магілёўскія ведамасці»).

У метадычным аддзеле Чавускага раённага Цэнтра культуры і ў культурна-спартыўным цэнтры аг. Вусце, пры якім дзейнічае ансамбль, сабраны тэкставыя матэрыялы песен, расшыфроўкі, відэа- і аўдыяматэрыялы.

На дадзены момант ў ансамблі «Незабудкі» 3 носьбіты: Казлова Надзея Данілаўна (84 гады), Каханоўская Людміла Сцяпанаўна (83 гады), Філіпчэнка Валянціна Лявонцьеўна (82 гады).

Прыклады мерапрыемстваў, праектаў, праграм іншых мерапрыемстваў з удзелам носьбітаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны за перыяд 2020 г.:

урачыстае адкрыццё раённага Цэнтра культуры і вольнага часу г. Чавусы; абласная калегія ўпраўлення культуры;

юбілей народнага ансамбля народнай музыкі і песні «Землякі» з удзелам народнага аўтэнтычнага фальклорнага ансамбля «Незабудкі».

Народны ансамбль народнай музыкі і песні «Землякі» ДУК «Цэнтралізаваная клубная сістэма Чавускага раёна» вывучае і выкарыстоўвае з мэтай захавання і папулярызавання рэпертуар народнага аўтэнтычнага фальклорнага ансамбля «Незабудкі». Праводзяцца фотавыставы народнага аўтэнтычнага фальклорнага ансамбля «Незабудкі».

У в. Клін Хоцімскага раёна існуе аўтэнтычны фальклорны ансамбль «Медуніца», які з'яўляецца носьбітам нематэрыяльна-культурнай спадчыны вясельных песень свайго рэгіёна («Песні традыцыйнага вясельнага абраду в. Клін Хоцімскага раёна»). Удзельніцамі калектыву з'яўляюцца жанчыны ад 49 да 83 гадоў.

У 2011 г. на момант надання вясельным песням в. Клін статусу нематэрыяльна-культурнай каштоўнасці ў склад калектыву ўваходзілі 7 удзельніц (ад 70 да 85 гадоў).

На сённяшні дзень у калектыве 10 удзельніц, з першага саставу засталіся 3 жанчыны – Ніна Афанасаўна Гаўрычэнка (1943 г.н.); Зінаіда Арцёмаўна Баландзенка (1947 г.н.); Ніна Паўлаўна Дземянкова (1937 г.н.).

Штогод раённым цэнтрам культуры праводзіцца фестываль «3 крыніц жыва-творных», дзе народны аўтэнтычны фальклорны ансамбль «Медуніца» прымае ўдзел і выконвае песні вясельнага цыкла. Таксама штогод у раёне праводзіцца злёт маладых спецыялістаў. У яго рамках з мэтай папулярызавання і захоўвання нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей на базе гісторыка-краязнаўчага музея сумесна з аўтэнтычным фальклорным ансамблем «Медуніца» в. Клін маладыя спецыялісты маюць магчымасць прыняць удзел у імпрэзе – абрадзе «Вяселле».

Песні калектыву выкарыстоўваюцца ў тэатралізаваных п'ястэках «Вяселле», «Заручыны», «Вячоркі», якія праходзяць падчас наведвання гасцей у в. Клін Хоцімскага раёна.

У маі 2020 г. аўтэнтычны фальклорны ансамбль «Медуніца» прымаў удзел у тэлепраграме «Жывая культура» (тэлеканал «Беларусь-3»), дзе быў прадстаўлены ўрывак абраду «Вяселле», у якім гучалі вясельныя песні.

Сваё мастацтва калектыву перадае маладому народнаму фальклорнаму калектыву «Адраджэнне» раённага цэнтра культуры.

Работнікі метадычнага аддзела сумесна з кіраўніком ансамбля «Адраджэнне» Ю. А. Мамчанка праводзяць фальклорныя экспедыцыі па збору вясельных песен. На сённяшні дзень у скарбонцы калектыву «Адраджэнне» налічваецца шмат песен аўтэнтчнага фальклорнага ансамбля «Медуніца», і не толькі вясельнага цыкла.

Акрамя таго, што тэксты зафіксаваны і захоўваюцца на носьбітах рознага тыпу, новы састаў калектыву «Медуніца» разам з калектывам «Адраджэнне» практыкуюць іх выкананне.

Усяго ў Магілёўскай вобласці дзейнічае больш за 30 фальклорных калектываў.

Творчая дзейнасць калектываў аказвае вялікі ўплыў на захаванне фальклорнай спадчыны рэгіёна і яе актуалізацыю ў сучасным грамадстве. У тэкстах песень, у мове носьбітаў захоўваюцца галоўныя фанетычныя і лексічныя рысы ўсходне-беларускага дыялекту.

Значны ўклад у папулярызацыю фальклору ў маладзёжным асяроддзі ўносяць аўтэнтчныя фальклорныя калектывы. Эфектыўным сродкам з'яўляецца арганізацыя дзіцячых фальклорных калектываў, ансамбляў, гурткоў і іншых аб'яднанняў, дзе дзеці далучаюцца да розных відаў народнага традыцыйнага мастацтва, вывучаюць, пераймаюць і папулярызуюць аўтэнтчную мастацкую культуру свайго краю. Пераемнасць таксама здзяйсняецца шляхам стварэння калектываў-спадарожнікаў на базе дарослага фальклорнага калектыву.

Краснапольскі раён мае багатую фальклорную спадчыну, якая прадстаўлена песнямі, гульнямі, абрадамі і звязана з каляндарнымі і сямейнымі абрадавымі практыкамі. Клубныя работнікі СДК, кіраўнікі аматарскіх калектываў працягваюць даследчую работу па збіранню незабыўных фальклорных твораў і робяць усё магчымае па іх папулярызацыі і актуалізацыі.

На працягу 25-ці гадоў Марчанка Валянціна Аляксандраўна разам са сваім калектывам з в. Горы – народным фальклорным ансамблем «Горскія харашухі» Краснапольскага раёна этнакіравана займаецца пошукам, перайманнем і ўвядзеннем у культурнае жыццё свайго рэгіёна аўтэнтчнай народнай спадчыны Краснапольшчыны.

Спеўная манера калектыву «Горскія харашухі» характарызуецца натуральным, адкрытым, роўным гукам; моцным, яркім, гучным голасам; захаваннем асаблівасцей дыялекту і выканаўчай культуры; імправізацыяй выканання.

Гонарам ансамбля, яго сапраўднымі «зоркамі» з'яўляюцца старэйшыя ўдзельніцы Картузова Вера Пятроўна (1940 г.н.), Магілёўцава Лідзія Кузьмінчна (1938 г.н.) – носьбіты аўтэнтчных твораў. У іх рэпертуары шмат унікальных «жамчужын» песеннай творчасці сваёй малой радзімы: «Ой, белая лябёдачка ваду замуціла», «Удоль па вуліцы бяседа ідзе», «Шэра вутачка на моры купалася», «Каса мая русая», «Жыцечка яравое», «У садзе груша расла», «Ой, паходжана, ой, паброджана», «Ой, што ета за купец», «А чом, салавейка, ты смуцён, невясёл»,

«Як паехаў, ой, мой мілы ў дарогу», «Юр'е, уставай рана», «Расцвіла ў лузе лаза», «Ой, цёмная ночачка», «Дзяўчоначка па грыбы хадзіла», шмат вясельных.

На падставе напрацаванага матэрыялу ладзяцца тэматычныя праграмы і прэзентацыі, напрыклад, «Вясельная спадчына малой радзімы», «Лірыка каханьня», «Пакроўскія вячоркі», «Песенная традыцыя вёскі Горы», «Гісторыя святой крыніцы», «Сівыя легенды мясцовага ўрочышча», «Родная хата працай багата» (знаёмства з этнаграфіяй), узнаўляюцца святочныя, абрадавыя фрагменты – свята Пасхі «Хрыстос уваскрос, сын Божы», вяселля, зажынак, дажынак, каляд.

Сённяшні састаў «Горскіх харашух» папаўняецца былымі выпускнікамі дзіцячага ансамбля «Крынічка».

Метадычным аддзелам Краснапольскага раённага Цэнтра культуры распрацаваны сацыяльна-творчы і практычна-даследчы праект «Забытае ўваскрашаецца». Ён мае сваёй мэтай і задачамі актывізацыю фальклорна-этнаграфічнай дзейнасці ўстаноў культуры па выяўленню, фіксацыі, захаванню і папулярызацыі ўнікальнай аўтэнтычнай, фальклорнай, этнаграфічнай спадчыны свайго краю, якая адлюстроўвае этнічныя і культурна-гістарычныя асаблівасці Краснапольшчыны; засваенне новых форм трансляцыі іміджавай культуры Краснапольшчыны.

Сярод абраных напрамкаў работы і мерапрыемстваў праекта – фальклорныя экспедыцыі, майстар-класы, семінары, распрацоўка і апрацацыя этнамаршруту, конкурс фальклорных калектываў і салістаў у розных намінацыях «Чары сівой даўніны», розныя формы папулярызацыі вынікаў праекта – адкрыццё і абнаўленне этнаграфічных куткоў у сельскіх Дамах культуры, публікацыі ў СМІ, выданне аўдыявідамаатэрыялаў, размяшчэнне матэрыялаў на сайтах.

Збіранне фальклору, беражлівыя адносіны да яго, імкненне захаваць жамчужыны народнай мудрасці і перадаць іх нашчадкам павінны прынесці станоўчыя вынікі, паспрыяюць захаванню і развіццю традыцыйнай культуры свайго рэгіёна, яго багатай песеннай спадчыны.

Безумоўна, пры захаванні спеўных лакальных традыцый нямала залежыць ад кіраўнікоў фальклорных калектываў, іх разумення і ўспрымання фальклору як нацыянальнай каштоўнасці, правільнага разумення перадачы гэтых каштоўнасцей. Бо менавіта кіраўнікі калектываў займаюцца фарміраваннем другасных носбітаў і пераемнікаў фальклору.

Каб другіх навучыць, трэба самім шмат ведаць, дэталёва валодаць сакрэтамі фальклорнага мастацтва і творчасці.

Галоўнымі задачамі дзейнасці калектываў з'яўляюцца аднаўленне, захаванне і пераемнасць традыцыйнай вакальнай і танцавальнай спадчыны Магілёўшчыны; выхаванне падрастаючага пакалення сродкамі традыцыйнага мастацтва; далучэнне да мясцовых традыцый дзяцей, падлеткаў, моладзі, практычнае засваенне імі мясцовага вакальнага і танцавальнага фальклору, а таксама папулярызацыя мясцовага фальклору і раместваў.

Заслугоўвае ўвагі дзейнасць узорнага фальклорнага калектыву «Купалачка» Дмітрыеўскай дзіцячай школы мастацтваў Клічаўскага раёна, створанага ў 1996 г. і педагогічны вопыт у галіне народнага мастацтва кіраўніка калектыву Коктыш Наталі Васільеўны.

У раёне вядзецца этнакіраваная работа па збору, апрацоўцы і сістэматызацыі твораў аўтэнтычнага фальклору, па выяўленню яго носьбітаў.

З гэтай мэтай кожны год выкладчыкі і вучні праводзяць фальклорна-краязнаўчыя экспедыцыі ў вёскі раёна, робяць запісы фальклорных твораў.

На базе дзяржаўнай установы адукацыі «Дзіцячая школа мастацтваў г. Клічава» арганізаваны ўзорны фальклорны гурт «Купалачка», удзельнік і пераможца шматлікіх абласных, рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў і фестываляў. Удзельнікі гурта займаюцца зборам матэрыялаў на тэрыторыі свайго рэгіёна: тыпаў жылля, асабліваасцей абрадаў, мовы, фальклору.

Гуртоўцамі створаны невялікі гісторыка-краязнаўчы музей. Экспанаты, сабраныя вучнямі і настаўнікамі школы, знаёмяць наведвальнікаў з побытам, культурай беларусаў.

Гэта прадметы хатняга ўжытку, гліняны посуд, збаны, глянкі, міскі, кубкі – неабходныя рэчы ў гаспадарцы, вышыўкі на святочным адзенні, ткацтва, вязанне шыдэлкам і пруткамі, разьба па дрэву, пляценне.

У ходзе даследаванняў па фальклору і этнаграфіі вывучаны дзіцячы калядны абрад «Куры».

Дзяўчаты з гурта «Купалачка» адраділі ў тэлевізійным праекце «Тerra Historika» піліпаўскія вячоркі. У час спеваў яны працавалі на кроснах, якія былі адноўлены і прыведзены ў рабочы стан.

Даследавана «Тэхніка пляцення паясоў на дошчачках». Дзякуючы гэтаму выкладчыкі і дзеці асвоілі працэс вырабу беларускіх паясоў. Касуха Наталля Юр'еўна, выкладчык дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, разам з дзецьмі адраджае мясцовы строй ткацтва і вышыўкі.

Праведзена этнаграфічная экспедыцыя па пошуку і збору матэрыялаў па вясельнай абраднасці Клічаўшчыны. Падчас экспедыцыі наведалі 16 населеных пунктаў раёна. Выяўлены 23 тканья і вышытыя рушнікі, якія мелі дачыненне да вясельнай абраднасці. У час экспедыцыі запісаны вясельныя звычаі, традыцыі, абрады. Сабраны матэрыял апрацаваны, сістэматызаваны. Выканана рэканструкцыя двух рушнікоў і вясельнага галаўнога ўбору.

Песенная лірыка ўвогуле стаіць асобна ў фальклорным мастацтве, таму што яна з'яўляецца адзіным жанрам, які літаральна пранізвае ўсе астатнія. І ў рэкруцкіх песнях, і ў пакосных, паходных, вясельных, гульнівых і карагодных – паўсюль ёсць элементы лірыкі.

Калі праз інфармацыйны бок песень мы даведваемся аб абрадах, традыцыях, паводзінах у тых або іншых абставінах, то пры дапамозе лірыкі нам

удаецца зразумець, як адчуваць і як выказаць свае пачуцці: дзе сумаваць, а дзе весяліцца, колькі заставацца ў журбе і як суцяшаць сябе, аб чым сумаваць, а на што след забыцца. Тыя інструкцыі, прысутнасць якіх мы адчуваем у песнях, якія ўваходзяць у душы праз каналы рытму, адкрываюць таямніцы таго, што зберагалася і захоўвалася вякамі.

На апошнім годзе навучання выкладчык ужо да драбніц ведае сваіх вучняў, заўважае асаблівасці кожнага дзіцяці, іх сімпатыі і антыпатыі, а таму і здольны аб'яднаць іх у дуэты, трыо, ансамбль.

Фальклорны ансамбль павінен улічваць сінкрэтычнасць падрыхтоўкі вучняў па напрамку дзейнасці «Народная творчасць», неабходна выкарыстоўваць народную песню ў сувязі з іншымі жанрамі: прыказкі, танцамі, элементамі фальклорнага тэатра і г.д.

Падчас заняткаў у фальклорных гуртах адным з галоўных момантаў павінна з'яўляцца выкарыстанне аўдыя- і відэаматэрыялаў з экспедыцый, архіваў з узорами рэальнага гучання. Для выканання напева адпаведна яго гісторыка-стылявому кантэксту неабходна багатая слыхавая практыка, якая фарміруецца пры дэталёвым аналізе вакальна-тэхнічных сродкаў музычнай выразнасці, жанравых і стылявых асаблівасцей. Пры наяўнасці ў аўдыялістрацыях напеваў аднаго жанру і аднаго арэала ёсць магчымасць вывучэння ярскіх індывідуальных стыляў таленавітых спевакоў з народнага асяроддзя.

Пры рабоце над народнай песняй паслядоўна здзяйсняюцца два падыходы: арыентацыя на арыгінальнае, аўтэнтычнае гучанне і на сцэнічны жанр, абмежаваны рамкамі эстрадна-тэатральнай эстэтыкі.

Праца з аўдыяматэрыяламі не носіць характару безумоўнага капіравання, але становіцца свядомай імітацыяй жывой песеннай інтанацыі.

Зразумела, што моладзь (як сацыяльна-дэмаграфічная група) з'яўляецца вызначальнай пры распрацоўцы падыходаў для захавання і пераймання традыцый беларускіх народных спеваў. Музыка аказвае ўплыў на фарміраванне нацыянальнай свядомасці: адбываецца станаўленне сапраўднага грамадзяніна з актыўнай сацыяльнай пазіцыяй, з творчым пазітыўным падыходам да жыцця. Выхоўваецца культурна развіты, неабякавы чалавек, здольны асэнсаваць нацыянальна-культурныя традыцыі і выкарыстоўваць атрыманыя веды ў сучасным жыцці.

Неабходна распрацоўка агульных рэспубліканскіх адукацыйных вучэбных праграм, асноўнай мэтай якіх з'яўляецца вывучэнне беларускай песеннай традыцыі і захаванне нацыянальнай культуры ў тым ліку лакальных спеўных традыцый, у адпаведнай стылю і жанру манеры, авалоданне вакальнай тэхнікай і спецыфічнымі рысамі рэгіянальных традыцый выканання. Знаёмства з беларускімі песнямі патрэбна пачынаць у малодшым школьным узросце праз розныя актыўныя формы дзейнасці. Гэта зацікаўлівае дзяцей і стварае падмурак

для далейшага, больш глыбокага вивучэння народнай і прафесійнай музычнай культуры і гісторыі сваёй краіны ў старэйшых класах.

Больш таго, беражлівыя адносіны да традыцый нацыянальнай культуры з'яўляюцца адной з умоў пераемнасці культурна-гістарычнага вопыту народа. Засваенне спадчыны народнай традыцыйнай культуры служыць асновай творчага развіцця асобы, умацавання сувязей паміж пакаленнямі, кансалідацыі грамадства. Каб захаваўся этнас, традыцыйная культура павінна захоўвацца.

Неабходна вядзенне паслядоўнай работы па экспедыцыйнаму даследванню мясцовых фальклорных традыцый, стварэнне ў тым ліку агульнага рэспубліканскага фальклорна-этнаграфічнага фонду.

Важным з'яўляецца шырокае выданне фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў: гэта спрыяе больш актыўнай папулярызацыі народнай культуры.

Аktуалізаваць фальклор – значыць перавесці яго ў сучасныя, даступныя і зразумелыя формы існавання ў грамадстве, аднавіць яго здольнасць да функцыянавання, знайсці дзейсныя сродкі і метады прыцягнення моладзі, сугучныя з сённяшнім днём.

Творчыя праекты, фестывалі і іншыя формы, якія былі арганізаваны Магілёўскім метадычным цэнтрам па захаванню і папулярызацыі фальклорнай спадчыны Магілёўшчыны, разглядалі фальклор у рамках адносін мінулае–цяперашняе.

Як паказала практыка работы метадычнага цэнтра народнай творчасці, актуалізацыя культурнай спадчыны патрабуе комплекснага падыходу і ўздзеяння праз свядомасць. Дзейным механізмам сталі творчыя праекты.

Абласны творчы праект «Фестываль народных талентаў Магілёўшчыны» рэалізоўваўся сумесна з тэлерадыёкампаніяй «Магілёў».

У рамках праекта на базе цэнтра адбыліся творчыя прэзентацыі 21 раёна вобласці: святы творчасці, тэатралізаваныя і тэматычныя канцэрты, паказы, выставы, а таксама тэатральныя гасцінныя і многае іншае.

Ідэя праекта – паказаць шырокай аўдыторыі глядачоў разнастайнасць жанраў народнай творчасці як традыцыйнага, так і сучаснага, выявіць новыя таленты рэгіёна.

Фестываль стаў дзейснай формай падтрымкі аматарскай творчасці і яркай дэманстрацыйнай талентаў Магілёўшчыны. Што даў праект?

Для глядачоў – жыхары і госці абласнога цэнтра (гледачы) мелі магчымасць пазнаёміцца і з творчасцю раёнаў вобласці, багатай спадчынай фальклору.

Для арганізатараў фестывалю – прааналізаваць творчы патэнцыял раёнаў, якасны і колькасны паказчык развіцця аматарскай творчасці.

Для ўдзельнікаў – даў магчымасць апаніць сябе, прадэманстраваць выканальніцкі ўзровень, абмяняцца вопытам.

Абласны фестываль фальклорнага мастацтва «Скарбніца Падняпроўя» быў накіраваны на папулярызацыю фальклорнай спадчыны Магілёўскага Падняпроўя.

Фестываль праводзіўся ў мэтах вывучэння, аднаўлення і захавання мясцовых (лакальных) традыцыйных культур, фарміравання каштоўнасных арыенціраў беларускага грамадства ў кірунку асэнсавання значнасці традыцыйнага мастацтва ў сістэме сучаснай беларускай і сусветнай культуры, выхавання падрастаючага пакалення сродкамі народнай спадчыны.

Абавязковай умовай фестывалю быў удзел носьбітаў фальклорнай спадчыны, дзяцей і падлеткаў як «прыемнікаў» фальклорных традыцый. Другой умовай з'яўлялася наяўнасць матэрыялаў, прадукту творчых мерапрыемстваў, як вынік даследчай работы і этнаграфічных экспедыцый, праведзеных спецыялістамі клубных устаноў у розныя перыяды.

У фестывалі прынялі ўдзел звыш 80 творчых калектываў і асобных выканаўцаў: носьбіты традыцыйнай культуры і іх пераемнікі, дарослыя і дзіцячыя аўтэнтычныя, фальклорныя калектывы, калектывы народных бытавых танцаў, народныя музыкі, майстры традыцыйных відаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Па выніках рэалізацыі праекта на базе цэнтра прайшлі святы, тэатралізаваныя паказы па святах і абрадах зімовага, веснавага, летняга і восеньскага цыклаў народнага календара.

Міжнароднае супрацоўніцтва, якое ажыццяўляе цэнтр, мае досыць шырокую геаграфію і спрыяе паспяховай актуалізацыі традыцыйнай культуры з дапамогай супрацоўніцтва з замежнымі краінамі. Цэнтрам заключаны пагадненні аб культурным супрацоўніцтве з установамі культуры Літвы, Азербайджана, 7 рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі. З 2014 г. Магілёўская вобласць – член Міжнароднай асацыяцыі фальклору.

На базе цэнтра створана міжнародная пляцоўка па абмену вопытам работы па захаванню традыцыйнай культуры. Раз у два гады праводзіцца міжнародны форум «Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства», удзельнікамі якога сталі прадстаўнікі больш чым 20 краін.

За апошнія гады цэнтрам створана багатая база песеннага фальклору, які збіраўся і ў ходзе экспедыцый, і ў ходзе рэалізацыі творчых праектаў.

Рыгор Шырма лічыў, што «вышэй і прыгажэй за народную песню, калі гэта сапраўдная народная жамчужына, а не падробка пад яе, няма і быць не можа ... Песня – душа народа. Але не толькі. Песня творыць народ, збліжае людзей. Таму мы павінны ўсімі сіламі і сродкамі захоўваць і ахоўваць яе».

**Памятка
па ажыццяўленню мерапрыемстваў
у сферы аховы нематэрыяльнай гісторыка-культурнай
спадчыны ў 2021–2022 гадах
для мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў
абласнога і базавага тэрытарыяльных узроўня***

У адпаведнасці з Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб культуры (далей – Кодэкс) захаванне нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны ўключае ў сябе сістэму арганізацыйных, прававых, эканамічных, матэрыяльна-тэхнічных, навуковых, інфармацыйных і іншых мер, накіраваных на стварэнне ўмоў для бытавання, развіцця і перадачы нашчадкаў нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей.

Артыкуламі 14, 103, 107 Кодэкса, артыкуламі 17, 41 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў Рэспубліцы Беларусь» рэалізацыя мерапрыемстваў па захаванню нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей ускладзена на мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы.

У мэтах удасканалення сістэмы аховы нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны, выканання патрабаванняў міжнародных дагавораў і нацыянальнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь, арганізацыі работы па захаванню нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей у 2021–2022 гг. неабходна прадугледзець:

1. Безумоўнае выкананне прыярытэтных і актуальных задач у сферы аховы нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны, у тым ліку:

распрацоўку комплексаў мерапрыемстваў па ахове нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны ў рамках рэгіянальных праграм, у тым ліку праграм сацыяльна-эканамічнага развіцця;

планаванне фінансавых сродкаў на рэалізацыю комплексаў мерапрыемстваў па ахове нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны (Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 25 ліпеня 2016 года № 289 «Аб парадку фарміравання, фінансавання, выканання і ацэнкі эфектыўнасці рэалізацыі дзяржаўных праграм», артыкулы 17, 41 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў Рэспубліцы Беларусь», артыкулы 21, 22, 209 Кодэкса);

выкананне пунктаў 1, 2, 4 рашэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ад 22.10.2020 № 111;

падрыхтоўку ў 2021 годзе перыядычнай справаздачы аб выкананні Канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА;

* Матэрыялы падрыхтаваны ўпраўленнем па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

выяўленне нематэрыяльных праяўленняў творчасці чалавека для надання ім статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці;

павышэнні ролі Дамоў культуры, рамёстваў, музеяў і іншых устаноў культуры ў захаванні нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны.

2. Распрацоўку комплексаў мерапрыемстваў па ахове нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны пры фарміраванні і зацвярджэнні рэгіянальных праграм сацыяльна-эканамічнага развіцця на 2021–2025 гады (Інструкцыя аб патрабаваннях да структуры дзяржаўнай праграмы і зместу справаздач аб выніках рэалізацыі дзяржаўнай праграмы, зацверджаная пастановай Міністэрства эканомікі Рэспублікі Беларусь ад 19 жніўня 2016 года № 51, Інструкцыя аб парадку прымянення бюджэтнай класіфікацыі, зацверджаная пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 31 снежня 2008 года № 208). Пры гэтым неабходна ўключыць у комплексы мерапрыемстваў па ахове нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей пры фарміраванні і зацвярджэнні рэгіянальных праграм сацыяльна-эканамічнага развіцця на 2021–2025 гг.:

аб'ёмы фінансавання;

маніторынг стану элементаў (мінімум 1 раз у 2 гады);

меры, накіраваныя на перадачу нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей ад носьбіта да пераемніка (арганізацыя і падтрымка разнастайных форм пераемнасці);

даследаванне элементаў (супрацоўніцтва з навукова-даследчымі, адукацыйнымі арганізацыямі);

падрыхтоўку прапанов аб уключэнні новых нематэрыяльных культурных каштоўнасцей у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь;

заахвочванні (у тым ліку матэрыяльнымі) носьбітаў нематэрыяльных праяўленняў творчасці чалавека, уключаных у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь;

інвентарызацыю нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей з абавязковым накіраваннем актуальных звестак аб іх у адрас Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» для вядзення сайта «Жывая спадчына Беларусі: інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны»;

прафілактычныя мерапрыемствы (рэкамендацыі, семінары, канферэнцыі і інш.);

метадычную работу (культурна-асветную работу ўстаноў культуры);

меры, накіраваныя на захаванне адметных вартасцей элементаў;

папулярызацыю элементаў, у тым ліку на замежных мовах.

3. Пры распрацоўцы мер па ахове нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей улічваць парады асоб, якія ажыццяўлялі іх навуковую апрацоўку

і мастацкую ацэнку, пры неабходнасці прыцягваць спецыялістаў навуковага профілю (рэстаўратараў, этнамузыкалагаў, фалькларыстаў, этнолагаў і г.д.) для забеспячэння захавання адметных асаблівасцей элемента, падтрымкі высокага ўзроўню мастацкага выканання і інш.

4. УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (факультэтам інфармацыйна-дакументных камунікацый, традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва) актуалізаваць вучэбныя планы і вучэбныя праграмы, у тым ліку тыя, у якіх разглядаюцца аспекты, звязаныя з нематэрыяльнымі праяўленнямі творчасці чалавека (народныя мастацкія рамёствы, абрады, традыцыя і г.д.), з улікам сучасных патрабаванняў аховы, захавання, выкарыстання, вывучэння і папулярызавання нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны.

5. Выкарыстоўваць у практычнай дзейнасці метадычныя матэрыялы рэспубліканскага навукова-практычнага семінара «Актуальныя пытанні аховы нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей» ад 29 кастрычніка 2020 года, у тым ліку размешчаныя на сайце УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (http://buk.by/news_detail.php?ID=5585) і сайце «Жывая спадчына Беларусі: інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны» (<http://livingheritage.by>).